

131

ՄԻՈՆ

Խ.

ՏԱՐԻ-ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ԳԱՇՏՈՂԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱՆԼԵՄԻ ՀԱՅ ԳԱՏՐԱՐԳՈՒԹԵԱՆ

ديون مجله ارمنيّة شريّة، أدبيّة، علميّة

"EDON" ARMENIAN MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE, PHILOLOGY.

1966

Օգոստոս

Թիւ 8

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աւելի քան չորս տարիներ առաջ սկիզբ առած Սուրբ Յարութեան Տաճարի վերանորոգութեան աշխատանքները ներկայ տարեշրջանին հասան ընդհանուր ծրագրի իրագործման ճամբուն վրայ կարեւոր եւ արդիւնաւէտ հանգրուանի մը:

Համեմաշի գործակցութեամբը համայն քրիստոնեայ աշխարհի մեծագոյն սրբատեղիին գլխաւոր երեք իրաւատէրներուն՝ Հայերուն, Յոյներուն եւ Լատիններուն, կարելի եղաւ ցարդ նորոգութիւնները ի կատար ածել ըստ ծրագրի եւ ակնկալուած փոյթով ու յաջողութեամբ:

Որպէս երեք իրաւատէրներէն մին, Սրբոց Յակոբեանց հին ու փատաւոր այս հաստատութիւնը վերաշինութեան նախնական աշխատանքներու շրջանէն իսկ իր հոգածութեան եւ ուշադրութեան առարկան դարձուց մեծ Սրբավայրէն ներս մեր իրաւունքներու եւ առանձնաշնորհներու անփոփոխ պահպանումը, ինչպէս նաեւ հայկական քաճնի նորոգութիւններու բարոյք ընթացքը: Ն. Ամենապատուութիւն Պատրիարք Ս. Հօր անմիջական հովանաւորութեան եւ հսկողութեան ներքեւ, նորոգութիւններու յանձնախումբը ամբողջ եռամիջով ծրագրեց կատարուելիք նորոգութիւնները եւ հսկեց որոշումներու եւ ծրագիրներու գործադրման:

իր վայելած բացառիկ դիրքին առընթեր ու անկէ բխող՝ երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութիւնը ունի ծանր պատասխանատուութիւններ, որոնք զինք միշտ ալ անցեալին դրած են ծանր կացութիւններու եւ վիճակներու մէջ: Այդ պատասխանատուութիւններուն մեծագոյնն ու ամենէն կենսականը՝ Ս. Երկրին մէջ դարերէ ի վեր ունեցած սրբատեղիներուն եւ իրաւունքներուն անփոփոխ պահպանումն է: Առանց Ս. Երկիր այցելած եւ անմիջական քննութեամբ պայմանները ուսումնասիրած ըլլալու՝ գրեթէ անկարելի է յստակ գաղափար մը կազմել թէ առանձնաշնորհներու եւ սեփականութեանց այս պահպանումը ի՞նչ զոհողութիւններ ու ծանր գին կրնայ արժած ըլլալ Ս. Յակոբեանց Մայրավանքին ու անոր Միաբանութեան: Զոհողութիւններ՝ որոնց միշտ անվարան ենթարկուած է այս Աթոռը, պատասխանատուութեան եւ դերի ամբողջական գիտակցութեամբ, ծանր գին՝ դոր վհապած է անյուր տառապանքներով իւր նեղութիւններով, միշտ վստահած մեր ժողովուրդի բարեկաշտութեան ու անալալայի հաւատքին:

Ինչպէս գիտակցութեամբ ու ա՛յս հաւատով էր որ այս հաստատութիւնը յանձն առաւ մասնակցիլ անշտաճելի նորոգութիւններուն եւ ընդհանուր ծախսի իր բաժինը բերել, առանց պահ մը կասկածելու թէ Հայ ժողովուրդը սիրով եւ յօժարութեամբ իր առատաձեռն մասնակցութիւնը պիտի բերէր նման նշանաւոր արարածին:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի սրբատառ կոնդակը այս ուղղութեամբ, Սուրբ Էջմիածնէն եկած հայրապետական կոչ մըն էր բոլոր Հայերուն՝ սիրամուէր մասնակցութեամբ օժանդակելու Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան գործին:

Ն. Ս. Օծութեան հովանաւորութեամբ կազմուած նորոգութեան կեդրոնական Ցանճահիտները գործնական գետնի վրայ անմիջական միջոցառումներով, մամուլով, 1963-ի երուսաղէմի հանդիսաւոր նիստէն ետք, կրցաւ նիւթական անհրաժեշտ պայմանները տեսչծել նորոգութիւններու բարոյք ու անխափան ընթացքին համար:

Սուրբ Աթոռի նուիրակները ամէն տեղ գտան բարեացահամ ընդունելութիւն եւ պատրաստակամութիւն՝ օժանդակելու ի ի վերջոյ այսօր, երբ նորոգութիւններու հսկայական աշխատանքը իր երկրորդ փուլին մէջ կը մտնէ, յետադարձ ակնարկով մը կը ջանամք գնահատել եղած զոհողութեան չափն ու կշիռը, հոսաբալ յայտարարել կը վերածենք Կիւլպէնկեան իշխանական Ռեժիմի մար նուիրատուութիւնն ու այրի կնոջ միակ յուման եւ կը գիտակցինք թէ վիթխարի այդ աշխատանքը ի գլուխ հանուած է ու կը հանուի էպպէս որպէս հաւաքական նիգը Հայ ժողովուրդին: Ու տարիներու վրայ երկարող նորոգութիւններու պատկառած դժուարութիւններուն եւ տագնապներուն մէջ բերեալ ամենէն քաջաբեական ու միաժամանակ ամենէն փառաւոր իրողութիւնը այս պիտի ըլլայ: Ոչինչ կայ գարմանալի այս իրականութեան մէջ, եւ սակայն գեղեցիկ փաստը կը երևուցնէ մեզ ու կը հպարտացնէ:

Հայ եկեղեցին այսօր է ու Կաթողիկոսի որպէս կեդրոնաձիգ

ուժը մեր ժողովուրդին, որպէս այն կիզակէտը՝ ուր կու գան հանգրուանուիլ մեր բոլոր իղձերն ու փափաքները տեւեւրն ու յտասեւեռումները: Մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքին մերկայ է եղած ամբողջ Հայութիւնը. Ս. էջմիածնի շինութեան՝ Տրդատի հետ քաղաք է կրած նաեւ, ռամիկը. արտասահմանի մէջ, տասնհինգ ու ասեւի դարեր ետք, նոյն ժողովուրդն է որ քաղաք քաղաք ի բարձրացնէ տաճարներու պատեր եւ կաթուղիներ, դարերու հոյովնքին հետ նկարագրի փոփոխութիւններ կրելով հանդերձ՝ մնացած հաւատքի տէր նոյն հաւաքականութիւնը: Այս ժողովուրդն է դարձեալ, որ ահաւասիկ հեռաւոր Ամերիկաներէն կամ այլ վայրերէ, ցեղային նկարագիր դարձած զոհողութեան ոգիով իր լուսն կը բերէ՝ ի վերաշինութիւն այս անգամ Սրբազան Տաճարի մը, որ իր Ս. Գերեզմանով ու Գողգոթայով հաւատքի կեդրոնն է ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհին:

Երբ որ նորոգութեան հանգանակութիւնն ու աշխատանքները ընթացան անխորհրդոտ ու սահուն: Կա՛իւն դժուարութիւններ, ուման գրեթէ անյաղթահարելի համարուած, իսկ ուրիշներ՝ անակնկալօրէն յառաջացող: Միւս կողմէ, Ս. Աթոռին վերաբերող շինարարական նույնքան անյետաճելի ծրագիրներ կային, վաճառէն ներս կատարուելիք բազում աշխատանքներ, որոնց դանդաղեցումով զանազան նեղութիւններու պիտի մատնուէր Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը: Սակայն Ն. Ամենապատուութեան անձնական միջամտութեամբ ու ջանքերով՝ հարթուեցան դժուարութիւնները, վերցուեցան խորհուրդներու եւ նախատնտեսութիւն տրուեցաւ Ս. Յարութեան Տաճարի նորոգութեան գործին՝ որպէս ամենէն այժմէական ու կենսական աշխատանք:

Բազմիցս կրկնուած է այն իրողութիւնը՝ թէ Սուրբ Յարութեան Տաճարէն, ինչպէս այլ սրբավայրերէ ներս Յայներու եւ Լատիններու հետ համահաւասար իրաւունքներ կը վայելէ նրուապէմի Հայ Պատրիարքութիւնը: Այս բացառիկ դիրքին փառքն ու պատիւը, ըլլալէ ետք արդար վաստակը Սրբոց Յակոբեանց նուիրուած Միաբանութեան, է՝ մանաւանդ հոգարտութիւնը ամբողջ Հայ Եկեղեցիին ու Հայութեան:

Հետեւաբար արդար ու բնական է որ Տաճարի վերաշինութիւնը եղած ըլլայ օժանդակութեամբն ու մասնակցութեամբն Հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն, անգամ մը եւս վեր հանելու համար ոգին ու ճիգը մեր ցեղին, այն՝ որ հաւաքական մեր կեանքի անկորնչելի գեղեցկութիւններէն մին է ու նկարագրի անեղծ գիծը մեր նախնիներէն եկող, մեզի հասնող:

Սուրբ Յարութեան Տաճարի նորոգութիւններու երկրորդ շրջանը սկսած է աւելի՝ եռանդով ու աւելի՝ մեծ արդիւնքով: Վստահ ենք որ Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան հետ, բոլոր Հայերուն ջերմ փափաքն է կարելի փոխով աւարտած տեսնել փառաբանութիւն քրիստոնեական հաւատքի վառարան Մայր Տաճարին, որուն համար ամէն աշխատանք ու զոհողութիւն համապատասխան պիտի ըլլար մեր եկեղեցական ու ցեղային դարաւոր աւանդութիւններուն:

Ա. Գ.